

INDIGNAREA.

Nu!. Inima-mi nu poate să se mai stăpînească,
Ea vra ca să-și resbune, ea vra ca să vorbească,
Să verse din ea focul ce arde ne'ncetat,
Desgustul seû de viață, de oameni și de lume,
Să dee omenirei tot ce a meritat,
Și-n urmă să dispară ca riu-n marea'n spume!..

E veacul de lumină, zic învățații noștri,
Veac fără de virtute în care domnesc proștii
Veac ce-a aflat secretul mistericei științi,
Ce inventează arme cu cari să omoare
Pe-acei ce înalță glasul l'atîte suferinți,
Pe-acei prădați de toate, de muncă, de onoare!..

Ce e virtutea voastră, ce e morala voastră?
Ce e ființa supremă din bolta cea albastră?
Ce-i viața, fericirea? Ce-i dreptul omenirei?
Ce-i libertatea care, mereu ne-o predicați?—
Minciuni, vorbe umflate ce cat sub masca firei
Să-nchidă ochii celor pe care-i înjugăți!

Minciuni! Minciuni! ce-s sece ca mintea voastră sacă,
Căluși ce fac mulțimea sub schinjuiri să tacă.
Unde-i moralitatea ce ziceți că domnește
Familia și lumea cu sceptrul ne'ncetat?
Ce e soția voastră? Credeți că vă iubește
Sau că se vinde josnic pe-un preț nerușinat?

Priviț-o-npodobită cu atîte bogății
Cu sinul gol, cu haine subțiri și străvezii
Priviț-o-ncunjurată de curtezani, de lume;
Ea-și rîde de credință precum rîdeți și voi,
Fereastra ca și ușa, priviți, sunt unse-anume,
Căci nu-i frumos amantii să fie-odată doi!

Ear voi bastarzi nemernici, bătrîni în tinereță,
Voi parasiți ce puneți totul în frumuseță,
În haine elegante, fătoane aurite,
Și harnasari ce-n strade cu fulgeri se'ntrec

Voi treceți viața-n locuri de vițuiri mînjite
Privind cu cupa-n mîna cum anii voștri trec !

Și voi ființi m' schine, fațarnicii ipocriți,
Voi preuți fără carte de ce-n cale-mi eșiți
Cu chipuri ipocrite, cu barbe lungi, cărunte ? . . .
Voi arătați în ceruri robitului popor
Un D-zeu ce-l lasă să moară-n chinuri crunte ?
Sătul ca voi, desigur, cînd alții flămînzi mor . . .

Dar eată și'mparații, despotii cei puternicii
Din „mila Providinței“ dominînd pe cei cucernicii,
Și'ncunju-rați de armii la schinjiuirii de date
In sînge' nneacă glasul blajinului popor,
Ce-acum în ei nu vede de cît fiare turbate
Ce vor să stăpînească pe-aceia ce nu-i vor !

Mai vin lingușitorii cu-ntregul lor alaiu,
Lachei ce se duc veseli ca cum sa-r duce-n raiu,
Ei merg fără de țintă rozînd un os în cale
Ori unde-i mină vîntul despoticei voînți,
Vinzînd totul pe aur, oh ! fapte criminale
Vinzînd a lor copile, femea și părinți !

Dar arta ? Ea desigur în undele glodoase
Nu și-a mînjit a frunței ghirlânzi victorioase
Ea, poate, mai păstrează antica-i moștenire,
O singură lumină pe acest obscur pămînt.
Ea poate încă numai vorbește de iubire
Ea, fiica-i *poezia*, cu gîngășul ei cînt !

S'aici decepțiune ! acum prostituite
Și artă, poezie în tină zac mînjite,
Și viermi hidoși poeții, artiștii omenirei,
Pe corpul ei cel sarbăd se'ntind neîncetat,
Și sluți piteci nemernici, în furia'nvrăjbiei
Se cred giganți ca munții ce'n capete se bat . . .

Ei cînt cu-o voace falsă sclăvia, tirania,
Femeile pierdute, adulterul, beția
Și-n cale tămăiază pe hoțul cel mai mare
Ce le aruncă'n glodul în care dînșii zac

Un ban, prețul cîntării, a viermilor cîntare !
Poetul și eroul în cumpeni una fac !

Pictorii celebrează pe pînze mucezite,
Pe-aceia ce le fură din brațele sleite
Și pînea de mîncare și fete și soție ;
Sculptorii ridic falnic statuî, cu mîna lor . . .
Statui ce-i strivesc poate sub jugul de robie
Și ei . . . ei sunt în pace—trăesc, sufer și-mor ! . . .

Dar filosoffi noștri ? Uitatu-i'-am eū oare ?
Ei ce-s fără-ndoială a omenirei floare,
Ei ce lăsînd de-o parte meschina zilnicie,
Spre sferele mărețe cu grabă se întorc.
Ei bine ! Ei desigur, cu-a lor filosofie,
Din sucūl vieței voastre, fericea viață store ! . . .

Minciuni, ipocrisie aici ca și ori unde
Pe-o mlaștină glodoasă, vai ! trec glodoase unde . . .
Dar tinerimea noastră, în care-i viitorul,
Și ea se'nchină josnic ca și părinții ei ?
Și nu'ncolțește-n trînsa o floare ce-i zic dorul
De libertate sfîntă ? . . . Ce-i tineri sunt mișei ? . . .

Vai da ! Ei vegetează bînd cupele plăcerii,
Dînd vremii cu piciorul, uitînd timpul durerei,
Ei nu-și îndreaptă gîndul decît la veselie,
La fete și la mode, primblări noaptea pe lună . . .
Și moartă-i pentru dînsii divina poezie . . .
Căci tot pe astă lume, tot, a deșert, resună !

Și cînd în mintea-mi sacă, de saca ei știință,
Defilă omenirea ființă lîngă ființă,
Cînd văd atîte crime, atîția proști cu cap,
Atîți pigmei nemernici, viermi, parasiții din lume,
M'apuc-o desperare imensă, fără nume . . .
Și zic : „Pe astă lume, cum oare să încap ? „

Cons. Mille.

DESPRE DARWINISM

(FINE).

Pentru ce sînt verzi *buratecii* ?

Să presupunem, că într'o vreme *buratecii* ierau negri și să vedem ce s'ar fi întîmplat. Din cauza variabilităței, negreșit că ar fi urmat să nu fie toți negri curat, ci ca unii să bată ceva în verde. Apoi numărul *burateciilor* fiind neconținut prea mare, vine întrebarea : cari ar fi reușit a scăpa mai ușor de dușmani, cari ar fi ieșit mai cu siguranță învingători în luptă ?—Negreșit că acei, ce băteau în verde, pentru că ar fi fost mai bine ascunși printre frunzele verzi, de cît acei negri curat. Prin urmare generațiunea următoare ar fi fost mai toată neagră bătînd în verde și din aceasta, acei cari băteau mai tare ar fi rămas în viață, și tot așa până ce s'ar fi produs o specie de *burateci* verzi, ori s'ar fi stîns *buratecii* de pe pămînt.

Dacă am presupune, că am strămuta niște *burateci* într'o regiune lipsită de arbori, și tapisată numai cu mușchi de culoare gălbie, îndată ar începe a rămănea în viață acei indivizi, cari ar bate ceva în galben, și acei verzi ar pieri pradă dușmanilor, și peste un timp îndelungat, ori ar pieri tot neamul *burateciilor* de pe acolo, ori s'ar transforma în o specie de *burateci* galbeni. etc...

Să ne punem acuma întrebarea, cum au ajuns girafele să aibă gît așa de lung ?

Un naturalist de școala veche ar răspunde, că girafa a fost creată chiar de o dată așa cum o ve-

dem adecă cu gîtul lung. — Paleontologia înse ne arată, că într'o vreme existaū animale asemenea girafelor, dar cu gîtul mult mai scurt.

Să admitem, că într'o vreme existau girafe cu gîtu scurt. Dacă regiunea locuită de dînsese ar fi suferit de secetă din timp în timp, atunci vom putea explica desvoltarea speciei actuale. Cînd ieră secetă acei indivizi remăneaū în viață, cari aveaū gîtul ceva mai lung, căci puteau ajunge mai ușor frunzele arborilor. Cum că existaū indivizi cu gîtul mai lung, urmează din faptul constatat al variabilității. Prin urmare generațiunea viitoare ar fi moștenit gîturī mai lungi și numărul indivizilor cu gîtul scurt s'ar fi împuținat. Continuînd periodic seceta, la fie care dată s'ar fi făcut alegere și ar fi rămas triumfători în luptă, indivizii cu gîtul mai lung și așa încet încet s'ar fi format specia cu gîtul așa de lung. Dacă indivizii n'ar fi variat în senzul acesta, atunci specia s'ar fi stîns, ori ar fi emigrat din acele regiuni în altele nesecețoase și ar fi rămas cu gîtul scurt.

Pentru ce pe insule predominază insectele ne-sburătoare?

Să presupunem o insulă populată de insecte sburătoare. Indată ce s'ar fi ridicat pe sus, vîntul ar fi izbit pe cele mai îndrăznețe în marea și lear fi înecat; prin urmare ar fi avut urmași numai acele cari din cauza variabilității n'ar fi prea avut mare îndemînare la sbor și așa din generație în generație s'ar fi moștenit incapacitatea de a sbura.

Fapt ce ne explică pentru ce pe insule predominesc speciile nesburatoare.

La ce servește și cum se explică frumoasa colorațiune a corolelor?

Ieste știut, ca naturaliștii vechi ar fi zis, că un D-zeu bine-voitoriū a smăltat câmpiile cu miū de flori pentru a face plăcere omului. Nenorocire numai că aceste frumoase flori nu s'au produs în urma arătării omului pe pământ, ci unele cu milioane de ani înainte! Darwin explică lucrul în modul următor :

Să presupunem, ceea ce e și sigur, că într'o vreme nu aveau florile petale colorate frumos, ba chiar nu aveau petale de loc. Ieste știut înse că la foarte multe plante nu s'ar putea fecunda ovulele, dacă insectele n'ar îmbla prin flori. Așa de exemplu, dacă am acoperi florile de bostan ¹⁾ cu o împletitură de gază, prin care să nu poată străbate albinele, am vedea că toate florile ar rămănea sterpe. Pentru că n'ar avea cine să ducă polenul (pulberea galbenă) de la o floare la floarea în care se află oușoarele și prin urmare nu s'ar preface aceste oușoare în semînță cuprinzind embrionii ²⁾ și fructul nu s'ar desvolta. Albinele sînt atrase la florile de bostan, prin un suc zăhăros, care se află în fundul floarei. Cînd merg la dînsul într'o floare cu polen se tîmînjesc cu dînsul, și cînd după aceea intră în altă floare cu oușoare, atunci ung cu polen organele numite stigme și firele de polen se desvoltă, se lungesc ca niște țevi, străbat prin stil până

1) Bostanul are două feluri de flori, cu polen și flori cu culoare.

2) Embrion ieste planta tînără aflătoare în semînță.

la ovariu cu ovule și materia din ovul se amestecă cu cea din țevia polenului, apoi începe a se desvolta un embrion în semînță, și fructul se face mare și se coace.—Dacă am presupune o vreme cînd florile de bostan n'aveau corola așa de galbînă și de bătătoare la ochi, de sigur înțelegem că mai cu greu nimereau albinele corolele lor, pe cînd acuma de de- parte le pot zări și știind că găsesc nectar în iele, se repăd la dînsele și le ajută la fecundare.—De aici se vede cum a putut lua naștere culoarea corolelor, prin lupta pentru existență. Lucrul vine ca și cu buraticii.

Acuma ar fi multe de spus despre Darwinism, ar trebui volume pentru aceasta, dar nouă ne va ajunge, dacă vom fi reușit să arragem atențiunea tinerimei și a oamenilor fără prejudeții asupra unei teorii, care face gloria secolului nostru și negreșit, că vor găsi ocazie să citească și aiurea mai pe larg despre aceste chestiuni.

Numai un ultim lucru trebuie să nu remîie neluminat. Mulți vor zice că teoria lui Darwin e immorală, căci predică lupta nemiloasă pentru traiu, și că prin armare scuzază toate ticăloșiile din societatea omenească, mai mult încă, vor zice, că această teorie scuzază ori ce fapte sprijinite pe forță ori pe viclenie, etc. etc... Noi nu vom nega că în lume domnește immoralitatea și lupta fără de milă între indivizi și între popoare, dar mai bine e să se vadă lucrurile cum sînt, de cît să ne legănăm cu iluziunea copilărească, că în natură domnește pacea și armonia. Să rupem o dată mușca poetică și să avem

curajul bărbătesc de a privi cu mintea neturburată grozăviile zilnice ce se petrec între ființele organice. Ici un șerpe înghite o broască, care se zbate și țipă torturată în modul cel mai îngrozitoriu; dincolo un paingîu prinde o muscă și o sugă încet încet de sînge; dincolo albinele lucrătoare omoară fără milă pe trîntori și îi aruncă afară; aiurea un miel, o căprioară, o antilopă sau alt animal grațios și nevinovat, moare sfâșiat de lup, de tigrul sau de leu. Un teniea grețos și oribil, își alege locuința în mațele unui om, niște trichine îl împlu cu milioanele și îl omoară; o vespe otrăvește un paingîu și amorțit îl pune lîngă ouăle sale, pentru ca larvele ieșite din ieie se aibă hrană proaspătă, căci paingînul trăește dar e paralizat, și trebuie să simtă cum e mîncat de viu de larvele vespei etc....

Din nenorocire chiar oamenii nu trăesc frățește între dînșii, ne îngrozim cînd gîndim cît sînge omenesc s'a vărsat și cîte chinuri nu aū suferit oamenii unui de la alții. Gîndiți numai la sclavii vechi torturați cu toate instrumentele, ce bărbăria a putut inventa, pentru un caprițiu al stăpînului, gîndiți la miele de sclavi, cari mureaū restigniți pe cruci, sau zdrobiți între pietre de moară, pentru că-și sfărmasese lanțurile și vroiaū să nu mai fie vite, ci oameni. Gîndindu-mă la aceste ticăloșii, cîte odată mi s'rușine, că mă numesc și ieū om. Ce fatalitate urmarește neamul omenesc, ce geniu rău făcătoriu ne a fermecat pentru a nu putea se facem un pas spre adevărata civilizație, fără a vărsa oceane de sînge? O singură mîngiere ne rămîne, ca adecă această vrîs-

tă sîngeroasă și crudă va lua un sfîrșit și că oame-
nii vor reuși de la o vreme, să așeze pe pămînt pa-
cea, fericirea și dreptatea; aceasta e și misiunea so-
cietății.

I. Nădejde.

MORȚII ȘI HOȚII.

Pentru trei parale, odată, se certau doi cerșitori,
Cum se'ntîmplă de se ceartă, între ei adese-orî...
Unul strigă: Hai plătește-mi, căci de-ajuns te-am așteptat.
Altul zice: n'am de unde! Azi nemic n'am cîștigat.
—Fă ce știi. Ce-mi pasă mie! Du-te cată unde știi,
„Nu mai voiî s'aștept de-acuma, tot cu vorbe să mă ții,
„Vezi că sînt bătrîn acuma, și mai știi .. Doamne ferește !
„Pot să mor; căci moartea vine, omul-cînd nici se gîndește.
—Mori! dar lasă-mă în pace! N'am parale! Fugi! Te du.
—Zici să mor?!- Așa!. Dar, lasă c'am să mor să mă
'ngropî tu.
„Căci comîndul mi-i la tine și datoriî ești să-mă'ngropî,
„Să-mi faci praznic și pomene, să chemi dascăli mulți
și popî.
—Se'nțelege!.. da!..

Ce da? Poate crezi că eî glumesc?
„Mor! Zeî mor. Hai! de mă-ngroapă chiar te jur, te-afu-
risesc.

Și zicînd aceste vorbe, se lungeste la pămînt.
—Am murit de-acuma. Iată! Haide du-mă la mormînt.
Celălalt acum de frică, pentru că iera jurat,
Îl iea'nspate și se duce la biserica din sat.
El știea de mult acolo, că'n căfas ședea uitat,
Un secriî ce și-l făcu-se pentru moarte-un om bogat.
Până cînd ajunsese, înse, la biserică cu mortul,
Înserase și acuma chiar era tîrziu cu totul.

Scoborî întâiu secriiul și în el pe mort îl puse,
Ș'apoi trebuind căpacul, în căfas din nou se duse.

II.

Deci luînd căpacu'n spate, cum se scoborá pe scară,
Auzí de-odată—un tropot ca un mers de cai pe-afară,
El stătù pe loc atunce, căci se auzea întrind,
Niște oameni venind tiptil, și grăiaă abea șoptind.
Acei oameni erau hoții și'n biserică întrase
Ca se'mpartă între dînșii niște bani ce îi furase.
Să așază jos cu toții, toarnă banii, împărtesc,
Fără grijă de nimică, fac grămezi și socotesc...
Dar, privind mereu secriul, cu un mort în el culcat,
Unul dintre ei mai tînăr, pe cei-lalți a întreat:
—Oare mort e mortul ista Fraților! Ce credeți voi?
—Vezi-cu paloșul isbește. Ce ne mai întrebî pe noi?!
—*Săriți morților!* de frică, mortul din secriu strigă,
Hodorog, S'aude-odată. *Bof!*.. Căfasul răsună.
Atunci unul după altul, începură-a fugi hoții
Omul a scăpat căpacul, eară iei credeaă că's morții.
Mortul înse din secri-iu s'a sculat și a ieșit,
Și cu cel alt, la parale deodat'a năvălit.
După ce'mpărțiră banii, încep iar să se sfădească,
Pentru cele trei parale, ce n'avuse să plătească.

III.

Hoții spăimîntați de frică, aū fugit cît aū fugit,
Ș'apoi s'aū oprit cu toții și cu sorți aū hotărit:
Inapoi unul din trînșii la biserică să plece.
Și să vază ce s'aude, pe acolo, ce se petrece.
A plecat îndată unul, la biserică s'a dus
Și la ei cînd se întoarse, iată cele ce le-a spus:
—Fraților! E grozăvie!

—Dar ce este? Ce-ai pățit?

—Nemică!

—Dar unde-s banii?

—Morții i-au și împărțit!....

„Biserica-î plină, geme de morți cari se sfădesc
„De la bani, căci nu le- ajunge, și tot țipă și răcesc.
„M'am urcat la o fereastră, dar am dat peste belea.
„Unul pentru trei părăle, mi-a luat și cușma mea.
Ține pentru trei părăle, a zis el și mi-a luat'o
„Și la altul cu mînie, fraților, a aruncat'o,

Th D. Speranță.

CE ȘTIM DESPE LUME ?

Am spus în No. 1 al „Contemporanului“ că vom arăta cum privește știința, lumea și în numărul acela am și vorbit despre Darwinism. Poate să nu placă multora a se ști neamuri cu toate jigăniile, dar nu e vorba de plăcere, ci de adevăr. Acuma începem un șir de articole, pentru a face cunoscut tuturor, cum e lumea, cum a fost și cum are să ajungă. Singura dorință ce avem e de a scrie lămurit, și așa ca se nu fie prea greu de înțeles pentru acei, cari nu prea știu multă carte.

*Spațiu, Materie, Corpuri Cerești, Moleculă, Atome,
Mișcare, Putere, Inerție.*

Spațiu se numește întinderea nemărginită, în care se află pămîntul, luna, soarele, stelele și alte corpuri cerești.

Corpurile cerești sînt alcătuite din materie.

Știința a ajuns așa de departe în cît se poate măsura, cît de depărtate sînt corpurile cerești unele de altele; se poate afla mărimea și greutatea lor; se poate ști de sînt vîrtoase, liquide (ca apa), ori gazoase (ca aerul ori ca aburii); se poate chiar ști din ce feliu de materie e alcătuit soarele și stelele!

Pentru a dá o idee despre chipul cum sînt așezate în spațiu corpurile cerești, vom începe cu pămîntul.

Pămîntul e în formă de boambă turtită. Dela suprafață și până la centrul acestei boambe sînt 6,377,398 de metri la equator, 6,356,080 m. la poli.—Pămîntul cîntărește de 5 ori și jumătate mai mult de cît o boambă de apă de aceeași mărime.—În lăuntru pămîntul e vîrtos și fierbinte, numai ici coala cuprinde foarte multe materii topite și amestecate cu apă. Aceste materii sînt aruncate de vulcani și se chiamă lavă.

X Pămîntul se învîrtește în jurul seu ca un prîsnel în 24 de ceasuri de la apus spre răsărit. Din pricina acestei mișcări ni se pare, că toate corpurile cerești se învîrtesc împrejurul lui în 24 de ceasuri, de la răsărit spre apus.

✓ Luna e un corp solid ca o boambă la formă și se învîrtește în jurul pămîntului în aproape o lună de zile, de la apus spre răsărit. Luna e mult mai mică de cît pămîntul. De la suprafața iei și până la centru sînt vr'o 1,737,500 de metri. În privința greutății luna e de 75 de ori mai ușoară de cît pămîntul. Din centrul lunei pînă în centrul pămîntului, e o depărtare de vr'o 60 de raze pămîntești (rază pămîntească e depărtarea de la suprafață la centrul pămîntului).

✓ Pămîntul se învîrtește împrejurul soarelui într'un an. Depărtarea pînă la soare, e de vr'o 24,000 de raze pămîntești. (1) Pentru a dá o idee mai lămurită despre această depărtare, voi spune, că o boambă care ar merge 50,000 de metri pe ceas, ar ajunge la soare peste 347 de ani.

✓ Soarele e mult mai mare de cît pămîntul, raza lui e de 112 ori mai mare de cît a acestuia, și greutatea de 355,000 de ori.

Imprejurul soarelui se învîrtesc următoarele pla-

(1). Raza e depărtarea de la suprafață pînă la centru.

nete: Vulcan, Mercur, Venus, Pămîntul, Mars, aproape 200 de planete mici de tot, Joia, Saturn, Uran și Neptun. Unele din acestea au luni, cari se învîrtesc în jurul lor ca luna în jurul pămîntului. Așă Venus are o lună, Pămîntul una, Mars două Joia patru, Saturn opt și uninel, Uran patru și Neptun una.

Toate planetele se învîrtesc în jurul osiei lor de la apus spre răsărit și în jurul soarelui tot în același senz. Toate sînt turtite la poli și umflate la equator. Toate se mișcă cam în dreptul equatorului soarelui. În sfârșit soarele chiar se mișcă în jurul seu de la apus spre răsărit.—Afară de planete cu lunele lor, se mai mișcă în jurul sórelui cometele. Acestea sînt în formă de sferă sau boambă cînd sînt departe de soare, în apropierea lui înse își formează cozi de multe ori foarte ciudate și foarte lungi, precum s'a văzut și la cometa de acuma.—Cometele nu se mișcă toate de la apus la răsărit nici în dreptul equatorului.—Unele comete se învîrtesc neconținut în jurul soarelui, altele ne vizitează o dată și apoi ne părăsesc pentru veșnicie.

Ne mai rămîne, să spunem din ce felii de materie sînt alcătuite corpurile cerești de cari ne-am ocupat până aici și de sînt solide, liquide sau gazoase.

Soarele e gázos în totul și e compus din aceleași felii de materie ca și pămîntul. Planetele sînt unele solide ca pămîntul, altele poate încă liquide, dar a fost o vreme cînd toate ierau gazoase ca și soarele și numai pe încetul au ajuns la starea de acuma. Cometele sînt mai toate gazoase și foarte ușoare, dar s'a dovedit pentru una, că e de 700 de ori mai ușoară de cît pămîntul. Nu e dovedit, că nu există comete cu sîmbure vîrtos sau cel- puțin liquid și izbirea cu asemenea corpuri cerești ar aduce mari nenorociri.

Soarele împreună cu corpii cerești, ce se învîrtesc în jurul lui, formează o grupă numită sistem solar sau planetar.

Fie care stea e un soare și în jurul iei se învîrtesc planete. Așa dar sistemul nostru solar nu e singur în spațiu, ce încunjurat de milioane de alte sisteme asemănătoare. Depărtarea dintre soare și stelele cele mai apropiete e de peste 200000 de ori cît depărtarea pămîntului de soare.

Din sistemele solare observate sînt unele cari ni se arată ca planete luminoase încă și lucrul nu e de mierare, pentru că a fost o vreme, cînd soarele nostru ieră încunjurat de planete luminoase. — Un numer foarte mare de milioane de sisteme solare formează o grupă numită calea robilor și soarele face și el parte dintr'însa. Această grupă de stele sau nebuloasă nu e singură în spațiu. Se cunosc până acuma peste 6000. Unele sînt întocmai ca calea robilor compuse din sisteme solare, altele înse sînt numai din aburi fierbinți. Dar așa a fost într'o vreme și calea robilor și ea a fost o dată un nour îngrozitoriu de mare și sistemele solare s'au format încet, încet dintr'însul. Așa se va întîmpla și cu nebuloasele găzoase încă.

Față cu aceste descoperiri ale științei astronomice ne punem fie care întrebarea, dacă mai sînt ființi viețuitoare ori chiar oameni și pe alte corpuri cerești și putem zice fără de teamă că trebuie să fie nu numai pe cîte-va planete din sistemul nostru solar, ci și pe nenumăratele planete ce se învîrtesc în jurul stelelor, precum și alte planete aflătoare în nebuloase împrăștiate în spațiu. Înainte de a veni la chestiea, cum s'au făcut sistemele solare și cum vor pieri să ne întoarcem puțin la materie și să o cunoaștem mai bine.

Până acuma se cunosc vr'o șeptezeci de feluri de materie. Cele mai mici părțile se chiamă atome; iar grupușoarele de atome, molecule. Așa, zaharul are molecule compuse din atome de cărbune, de oxygen și de hydrogen. Cînd se topește zaharul în apă moleculele lui se amestecă printre ale apei. Cînd ardem

zăharul sau cînd îl udăm cu vitriol, atunci moleculele se strică și chiar vedem arătîndu-se cărbune și apă în locul lui. — Chiar atomele înse nu sînt simple, ci compuse din eter, materie foarte fină, respîndită între atome, între molecule și între corpurile cerești.—După ideea aceasta, că toate atomele sînt tot din eter făcute urmează, că în fond aurul și plumbul sînt același lucru.

Părțile de materie nu stau în repaus, ci în o neîncetată mișcare. Părțile de eter ca și cele de materie ordinară se învîrtesc în jurul lor înșele și vibrează (tremură) cu o iușală înspăimîntătoare. Corpurile cerești se mișcă toate, nu numai planetele, dar și atomii. De la păticia de eter pînă la soare, totul se mișcă.

[Va urma]

I. Nădejde.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cărțile noastre de Studiu.

Zoologia D-lui B. Nanianu.

Mai înainte de a intra în cercetarea acestei scrieri, este necesar să spunem cîte-va cuvinte, din punct de vedere general, asupra științelor naturale din cursul inferior.

Toți știm, din experiență, cît de greșit eră vechiul program, în multe priviri, dar mai ales în privirea științelor fizico-naturale.—Pe lingă că nu se prevedea mai cu de a măruntul, ce părți anume să se facă din Zoologie, Botanică etc. apoi încă lipsă Chimia și Introducerea în științele naturale, fără de care este aproape imposibil studiul celorlalte părți.—Reformatorii vechiului program, au făcut un pas destul de însemnat, prevăzînd pentru începerea studiului științelor naturale în clasa I-ia, Introducerea în știință, prin care elevii căpătînd oare care cunoștinți generale, pot trece mai de

parte la studiul celorlalte părți, cu mai multă siguranță de a putea înțelege.—Mai însemnată înse a fost modificarea în privința modului de predare. —În adevăr s'a arătat anume ce să se facă din fie care parte a științelor naturale și câtă dezvoltare să i se dea; s'a dat mai mare importanță părții descriptive din Zoologie și Botanică, ca mai ușoară de înțeles, lăsând părții generale mai puțin spațiu, adică mărginindu-o numai la ceia ce este necesar pentru înțelegerea părții descriptive.—Această modificare radicală în modul de predare, trebuia să aducă după sine, o modificare tot așa de radicală a cărților didactice privitoare la această materie; adică în loc de a se mărgini autoriul (cum se făcea mai de mult,) a luă o carte mai pe larg din altă limbă și a scoate un rezumat foarte abstract și imposibil de înțeles, trebuie să facă o lucrare mai ostentivă, trebuie să espue în mod clar și potrivit cu mintea acelor ce au să studieze, ceia ce este esențial în fie care parte din științi.

Să venim acum la Zoologia D-lui B. Nănianu, și să o examinăm din punct de vedere general, dacă corespunde noului mod de predare; pe urmă vom examina-o și din punctul de vedere al exactității științifice.

D. Nănianu înainte de a începe Zoologia, face o scurtă introducere, în care dă câte-va definiții asupra materiei, corpurilor etc. arată deosebirea între corpurile organizate și cele brute etc. Fără a vorbi de o cam dată despre exactitatea acestei părți, susțin că este de prisos și mai mult stricătoare de cât folositoare; iată pentru ce: studiul Zoologiei se începe în clasa a II-a, când elevii n'au de cât câte-va cunoștinți foarte generale despre corpuri, așa în cât lucrurile abstracte le sunt foarte grele; ei nu cunosc încă caracterele animalelor și ale vegetalelor pentru ca să le compareze cu ale corpurilor brute, ei nu știu încă ce este nutrirea și cum se produce, ei n'au în fine, o cunoștință cât de simplă dar

științifică, despre animale și vegetale, pentru ca să fie în stare să le compareze cu corpurile brute.—Calea recunoscută ca rațională în orî ce studiu, este de a nu dá, pe cît se poate, idei generale, de cît asupra lucrurilor cunoscute; așa în cît se poate tare bine începe Zoologia, fără această parte introductivă, care nu face altă ceva, de cît strică mintea elevilor și-î provoacă la învățarea pe de a rostul, fără a înțelege ceia ce învață.—Cu atît mai puțin poate fi înțeleasă această parte, în modulcum este scrisă de Dl. Nanianu; căci este încărcată de termeni științifici, despre cari elevii nici n'au idee, precum: a f i n i t a t e c h i m i c ă, o x i z i, s u l f u r i, c l o r u r i, s ă r u r i, p u t e r e v i t a l ă, s t r u c t u r ă o r g a n i c ă, ț e s e t u r ă c e l u l a r ă, c o m b i n a r e e t c. și în general o limbă foarte tare încărcată de cuvinte streine, chiar acolo unde nu este numai de cît trebuință.

După ce am cercetat această parte, din punct de vedere dacă se potrivește sau nu cu priceperea elevilor, să o cercetăm și din punctul de vedere al ezactității, înainte de a trece la cercetarea altor părți.

Una din cele mai mari neezactități este la pag. 11 sus unde Dl. B. Nanianu zice: „Structura vegetalelor este cu mult mai simplă de cît, a animalelor, pentru că la vegetale găsim un mai un feliu de țesetură, adecă țesutura celulară, care constă din niște căsuțe mici numite celule; pre cînd la animale găsim șase feliiuri de țeseturi fundamentale, formate în genere din filamente și de lamele care se întrecresc și ast feliu constituiesc niște celule, maimult sau mai puțin neregulate, și un mare număr de vase, prin care circulă niște fluide de natură diversă.”—

Vră se zică după D-l Nanianu, toate plantele sunt pur

și simplu compuse numai din niște căsuțe numite celule! Sunt și plante numai celulare în adevăr, da sunt multe și mai complicate și este cunoscut că plantele superioare au vase și fibre! Poate va zice D-I Nanianu, că a vroit se înțelege prin aceasta, că și vasele și fibrele, nu provin de cît tot din celule? Aceasta nu este de admis, căci cu același cuvînt s'ar putea zice asemenea și la animale și prin urmare n'ar mai fi distincție în privința numărului de țesături, cum vroește să stabilească D-I Nanianu.— Sau poate D-I Nanianu admite că organismul cel mai complicat al unui animal, a fost la început o celulă, din care s'au făcut mai multe altele și apoi modificîndu-se pe nesimțit au produs părți foarte distincte, precum fire lungi de diferite feliuri etc? Apoi ce însemnează cele zise de D-I Nanianu: „la animale găsim șase feliuri de țese „turi fundamentale, formate în genere, din filamente și delamele (foițe) care se între cresc „și ast feliu constituesc niște celule etc? Sau D-I Nanianu crede că celulele animale se formează din întretăierea filamentelor și a foițelor, sau confundă spațiurile intercelulare, sau acele dintre fibre, cu adevăratele celule; în amîndouă cazurile este rău, căci duce la idei greșite pe elevi.—

Apoi D-I Nanianu se vede că n'a aflat încă, faptul că acuma fixarea cărbunelui din acidul carbonic și darea afară a oxigenului de către plante, nu se mai consideră ca o respirațiune, ci ca o adevărată nutrire și prin urmare nu mai poate servi ca un caracter de deosebire între animale și plante. — Afară de acestea chiar esprima rea nu este clară, căci D-sa zice: „Vegetalele, din „contra, absorbînd aerul atmosferic, după cel „descompun, opresc în corpul lor carbonul și dau afară oxigenul.“ — Cred că ezact ar fi de zis: absorbînd aerul atmosferic, descompun acidiul

carbonic din el și fixînd în țeseturile cărbunele, dau afară oxigenul.

În fine D-l Nănianu crede prea mult în lipsa azotului din plante, dînd a înțelege că este foarte puțin; însă este știut că protoplasma, singura substanță viețuitoare în plante, este o substanță azotoasă și nu tocmai rară; prin urmare nu se poate afirma așa de categoric că azotul se găsește foarte rar în plante.

Deci această parte introductivă, este netrebuitoare; mai întăiu fiind că nu este cerută de program, al doilea fiind că nu poate fi înțeleasă, chiar cînd ar fi bine scrisă; în fine este stricătoare, fiind că este plină de neezactități, care fac ca elevii să și înrădăcineze în minte idei greșite, care cu greu se pot scoate mai pe urmă.

Să trecem mai departe și să cercetăm puținele noțiuni de fiziologie și anatomie, ce se cer pentru cursul inferior.

Pentru a face aceasta, trebuie mai întăiu să ne înțelegem asupra scopului ce are studiul acestor părți din zoologie, în gimnaziu.

Ușor putem conveni, că noțiunile de fiziologie și anatomie, sunt menite ca să lumineze, pe cît se poate de complet, pe elevi, în privința compozițiunii corpului omenesc (de o cam dată numai al omului, ca mai pe urmă să-l compare cu al celorlalte animale) și în privința diferitelor funcțiuni ce se produc în el, arătînd : legătura ce este între ele, modul cum se produc și importanța fiecăreia.—Toate espicările privitoare la aceste lucruri, trebuie să fie scoborite la nivelul înțelegerei elevilor din clasa a II-a gimnazială, adecă trebuie scrise în mod cît se poate mai elementar, cu cuvinte mai mult din limba obișnuită, nerecurgînd la termeni științifici, de cît cînd este absolut necesar și atuncea espicîndu-i ca să fie bine înțeleși.—Toate acestea însă nu opresc ca espicările, să fie conform ultimelor descoperiri științifice, ca aceste puține noțiuni să facă un

tot complet în feliul său, așa în cît cel ce l'ar studià pentru prima oară, să remîină cu o idee clară, deși elementară.

Pentru a ajunge la asemenea rezultate, prelucrătorul unei Zoologii, nu trebuie să se mărginească a luá o Zoologie mai pe larg și a estrage de pe ici depe coala, cîte o frază, pentru a face o scriere mai puțin voluminoasă! Și încă mai rău va fi dacă în 1881, prelucrătorul va găsi de cuviință să deschidă o carte din 1848, pentru a face extractul mai în tîcna și cu mai puțină frică de a vedea azi mîne, în vre un ziar, o colonă în limba franceză, pusă în față cu alta în limba romîină, pentru a putea orî cine judecà despre valoarea traducerii!—Așa nu va reuși prelucrătorul în întreprinderea sa!—Iată ce trebuie să facă, pentru a produce ceva de samă: trebuie să cetească mult și să caute a-și formà mai întaiiu pentru sine o idee clară despre aceia ce are să scrie; pe urmă să-și aducă aminte de priceperea copilărească și să gîndească cum ar face ca să poată înțelege copiii, ceia ce el însuși a înțeles.—Lesne se poate dar vedea, că nu un extract trebuie, ci cu totul altă ceva!—Dacă programul prevede că noțiunile de anatomie și de fiziologie, să se facă în 5 sau 6 lecții, asta nu însemnează că trebuie să grămădim niște lucruri neesplicate, fără nici un folos.

Să venim acuma la națiunile de anatomie și fiziologie din Zoologia D-lui B. Nanianu și după cum am făcut pentru partea introductivă, să le examinăm mai întaiiu din punct de vedere general și pe urmă să semnalăm greșelele (de știință) ce cuprinde.

După spațiul ce ocupă această parte, nu se poate imputá D-lui B. Nanianu că a scris prea mult; căci în adevăr este materie pentru 6 sau 7 lecții.—Dar ce folos?! Căci numai în această privință este ireproșabilă scrierea D-lui Nanianu!—Ori cine, orî cît de bine voitoriu ar fi pentru D-l Nanianu, cetind cele scrise de D-sa în parte de care ne ocupăm, dacă ar vroi să fie just, ar zice: că nu este nici o legătură, că nu se insistă asupra principalului, că sunt părți necerute de progrm, că sunt

multe greșeli de știință etc Nicăeri D-l Naniuanu nu ne lămurește bine cum se produce nutrirea cum se formează sîngele, cum se produc sucurile; nime nu este în stare să înțeleagă respirațiunea și descrierea plămêilor așa cum este făcută de D-l Naniuanu: limfa și rolul ei s'au trecut cu viderea; rolul vaselor capilare ne lămurit; la sistemul nervos nu ni se spune de la ce atîrnă în adevăr inteligența, nu se spune bine compozițiunea materiei nervoase. — Apoi simțurile descrise fără ca să fie cerute de program, căci se studiază mai departe (mai ales simțul vederii care cere cunoștinți din optică), funcțiunile de reproducțiune de asemenea. — În general, făcînd de o cam dată abstracție de nenumăratele greșeli ce întîlnim și asupra cărora vom reveni, partea cu criticarea căreia ne ocupăm, nu are nici o valoare; poate produce confuzie, dar nici o dată lumină!

Să trecem acum în revistă greșelele cele mai bătaoare la ochi și explicațiile necomplete.

La pag 36 D-l Naniuanu vorbind despre alimente „și natura lor, zice: „Alimentele, după natura și „proprietățile lor, se divid în alimente plastice, „adecă acelea care pot întră în compozițiunea țeseturilor organice, și pot deveni părți vivente și alimente respiratorie, al căror rol principale este „ca să dea carbonul necesar combustiei fiziologice.“ — Din aceste rînduri se vede că D-l Naniuanu este un conștiincios adoratoriū al anticităților! Și anticitățile sunt bune pentru ca să ne arăte fazele prin care a trecut o chestiune; însă a le crede ca drepte și a le introduce prin cărți didactice ca adevăruri indiscutabile, este o greșală neertată, este o dovadă că acel ce crede și susține asemenea lucruri, a ramas în urmă cu cîte-va zeci de ani, sau poate nici o dată n'a fost amic cu știința! — Ori cine se ocupă cît de puțin cu știința, are cunoștință despre scrierile lui Moleschott și ale

altora, în privința fiziologic.—Se știe că vechea distincție în alimente plastice și respirătoare, nu mai are nici o rațiune de a fi; căci s'a dovedit, că alimentele ternare (așa numitele respirătoare) intră și ele în formarea țeseturilor ca și acele quaternare (așa numitele plastice); apoi materiile quaternare din țesături, sînt și ele, ca și cele ternare, supuse combustiei.—Deci menținînd cinevǎ această distincție face o mare greșală, cu atîta mai mult că aceasta duce la o falsă idee despre modul cum se face nutrirea și despre combustia fiziologică.—În adevăr admitînd această distincție, nu ne putem explica cum materiile quaternare, care fac déjà parte din țesături sînt înlocuite prin altele nouă aduse de sînge; de asemenea nu ne putem explica prezența în organism a corpurilor ce provin din combustia materiilor azotoase, precum diferitele substanțe din urină. Mai departe D-l Nănianu zice:

„Alimentele, ajunse în stomach, sînt supuse la acțiunea numită chymificațiune sau fenomenul chimic, prin care sucul gastric le transformă într'un feliu de cocă cenușie, semi-fluidă, care se numește chim.—Sutul gastric, însă, nu disolva de cît substanțele azotoase, iar cele neazotoase, p. c. sînt materiile grase, acestea se digerează în duoden prin acțiunea bilului (ferii) și a sucului pancreatic.—În această parte a stomahului, alimentele se deosebesc într'o substanță mai liquidă albicioasă și opacă, care se numește chil și care se absoarbe de niște numite vase chilifere și vine, prin cari se conduce spre a se transformă în sînge, iar restul materiilor alimentare, trec în intestinul subțire, apoi în cel gros etc.“—În aceste rînduri D-l Nănianu se încearcă a arată modul cum se produce digestiunea. Intenția este bună, dar ce folos că nu se realizează!—Digestiunea stomahală este în complect explicată, căci nu ne spune de ce feliu le vase sînt absorbite, materiile în stare de a fi absorbite, nici nu ne spune, că sînt și ma-

terii ternare, cari sunt absorbite chiardin stomah, precum sunt unele băuturi.—Apoi după D-l Nanianu, duodenul este o parte din stōmah. Poate va zice că este o greșală de tipariu? Însă nu este așa, căci mai departe zice: „iar restul materiilor alimentare, trec in intestinul subțire, apoi in cel gros etc.“ Dacă și ar fi amintit „D-l Nanianu că duodenul este o parte din intestinul subțire, atunci ar fi zis: „iar restul materiilor alimentare, trece in celelalte părți ale intestinului subțire etc.“ Dacă ar zice, că s'a exprimat echivoc, vina nu-i a nimăruî, de cît tot a D-sale! — Pe urmă D-sa mai face o mare încurcală, cînd zice, că materiele din duoden, sint absorbite de niște vase numite vase chilifere și vine! Se știe, că din intestine, chilul este absorbit de vasele chilifere, care-l duc într'un canal ce conține limfa, cu care împreună se varsă in vine; prin urmare rău zice Dn. Nanianu, că din intestine chilul este absorbit și de vine!

(va urma).

G. G. Nădejde.

LA PLECAREA MEA.

Mariei

Cînd mă voiî întoarce din locuri străine,
Nume și ființă, cred, vor fi uitate.
Curioasă, superbă vei privi la mine,
Intrebînd de nume, ce caut la tine
Eu, străin, pribeagul din țeri depărtate? . . .

Ear cînd mă vor duce să mă înmorminte
Escortat de-un cîne, de-un străin jelit,
Tu, privindu-mi fața, ți-i aduce-aminte
Că ai mai văzut-o; ear printre morminte,
Numele-mi, femee, cînd vei fi cetit,

În cenușa vremii rescolind anume,
Cautînd tu, poate, îți vei aminti
C'ai iubit pe unul ce purta ast nume.
Apoi aminterea-mi va fi ștearsă'n lume,
Numele-mi cu trupu-mi se vor risipi !

Const. Mille

Monstruozițăți științifice și literare.

Conferința D-lui V. C. Buțureanu.

Avem dinnaintea noastră revistă literară și științifică din Peatra „Asachi“. Nu suntem de loc contra unor asemenea mișcări culturale, cerem însă, ca în tot de-auna să ni se dea marfă nefalsificată, cerem ca originalul să fie original, traducerea să apară, tot sub acest nume — Alt-fel tot de-auna vom combate plagiatul.

În această revistă găsim o conferință literară despre „Descoperirile moderne“. Cetind-o ne-am adus aminte, că am mai citit-o undeva.

Credeam că D-l. V. C. Buțureanu, autorul studiului, era inspirat de „Istoria Universală“ a lui Ioan Măndinescu.

Ne-am mai adus aminte, că repozatul Mandinescu suferea de boala plagiatului și deschizînd pe *Prévost-Paradol* („*Essai sur l'histoire universelle*“ V. II. Livre XIII §. La Renaissance) am găsit conferința D-lui Buțureanu tradusă în franțuzește. Ne am uitat la data cărții și am văzut 1865 ; de aci concluzia că D-l Buțureanu și-a tradus conferința „mot à mot“ din *Paradol*.

Cinismul merge până acolo încît perioade întregi sunt tradusă fără nici o scrupulozitate.

Pentru a lumina mai mult, vom căuta să analizăm ambele scrieri punîndu-le față în față.

PRÉVOST PARADOL.

Essai sur l'histoire universelle P. 228 V. II. L. XIII.

„Plus d'une expérience nous a démontré qu'une nouvelle application de la science peut produire en quelques années plus de changements dans l'état des sociétés et dans les relations des hommes que n'en opéraient en plusieurs siècles la violence ou la persuasion.“....

Urmează apoi 16 rînduri traduse....

„ASACHI“

Rev. lit. și științifică. Anul I. No. 3. „Descoperiri și invențiuni moderne“. Conferință publică, de V. C. Buțureanu. p. 69-70.

„Mai mult de cît o experiență ne-a demonstrat că o nouă aplicațiune a științei poate produce în cîțiva ani mai multe schimbări în starea societăților și în relațiunile oamenilor decît în cîteva secole ar putea face această forță și violența... (persuasion trad. prin violența (!?) Îți recomandăm, D-le Buțureanu, dicționarul D-lui Codrescu).

„L'habilité de Louis XI fit beaucoup pour ruiner le système féodal; l'artillerie en fit davantage elle en rendit le retour à jamais impossible“... s. a. m. d. 50 de rînduri traduse—afară de citeva mici perioade omise.

p. 230.

„Mais tandis que l'esprit humain appliqué à une chose mauvaise en elle même, ne peut qu'atténuer un fléau, cette même force créatrice peut faire d'un bien précieux et rare un bien inestimable et commun, du privilège de quelsques uns le patrimoine de tous“....

Urmează apoi 52 de rînduri până la pag. 232 traduse fără nici o modificare!..

„Abilitatea regelui Franciei, Ludovic XI-lea, primul, diplomat în Europa, făcu mult pentru a ruina feudalitatea, artileria înse făcu și mai mult căci feudalitatea nu mai apăru.

p. 72—73.

„Pe ciud spiritul omenesc aplicat la un lucru rău în sine însuși, nu poate de cît să ușureze o nenorocire, tot această putere creatrice poate face din un bine prețios și rar un bine nestimabil și comun, din privilegiul a cîtor-va, patrimoniul tuturor....“ s. a. m. d....

Despre *hirtia de petică*, Ioan Mandînescu, a fostu isvorul D-lui Buțureanu. Dispensăm cetitorul încă de două citații. În rezumat, Dl. Buțureanu dă ca originală o bucată scrisă de alții. Din partea „Contemporanului“ noi îi aducem viile noastre felicitări pentru marea sa măestrie în arta *Plagiatului*.

Dl. *Cernătescu* prof. la Univ. din București, cunoscutul autor-traducător a *Istoriei* lui V. *Duruy* și-a găsit un credincios adept.— De asemenea dl. Crăciunescu, cel cu discursul de la scoala normală superioară din București. Și apoi e foarte natural, cînd profesorii de Universitate, se întrec în cinismul plagiatului, ca cei de gimnazii se-i imiteze. Și apoi să nu mai zicem, că progresăm, că avem literatură națională, că am ajuns din toate punctele de vedere, o Belgie a Orientului? ?....

* * *

Balasanjade.—Nu înțelegem, cînd cineva se pricepe de mînune la mindirigie, să se apuce de redacția unei foi!...

Ast-fel e și cu redactorul astronom al „*Curierului*“, Dl. Th. Balăsan.

Intr'un număr trecut al generalei d-sale foi, vorbind despre cometul ce ne vizitează acum, ca lucru mare și de interes general, ne spune, că după informațiunile d-sale particulare precum și după corespondențele speciale ale „*Curierului*“, cometul a mai fost vizibil și în *Brăila* și în *Galati* (?!?)....

Noi însă, oameni ce ne am făcut studiile științifice în altă parte de cît în redacțiunea „*Curierului*“ știm că cometul imperatorului Braziliei este vizibil nu numai, mai în toată emisfera boreală—deci și în Paris ca și în Galatz, și în Brăila ca și în St. Peters-

burg, dar chiar poate și în întreaga emisferă australă. Ce ne spune nou atunci dl. Balasan?... Că pacat de mindirigiul ce se face redactor—Aducă-și aminte de *Boileau*. *L'art poetique*. C. IV.

Și să nu ne mirăm cum această foaie mai poate exista, și cum este susținută. În alte țeri ea nu s'ar ceti decât de redacția ei.

Verax.

CRITICĂ LITERARĂ.

* * *

„*Visuri și plânsuri*.” Poesii de Nicolae Stan—Bărlad 1881. O broș. de 64. p.

Poesiele sunt slabe.—Defectele cele mai principale se pot rezuma în următoarele:

a) Completa lipsă de originalitate.

b) Versificația cu totul defectuoasă, nu am găsit dintre toate poesiele D-sale, decât două sau trei, cari să aibă versuri corecte. Cele-alte toate au versurile de aceleași silabe șchioape, sau începînd cu un metru sfîrșesc cu altul. De asemenea cantitatea nu e pentru nimic, la D-sa.

Autorul este un tînăr elev din Lyceū; în prefață ne spune ca să nu luăm în serios operele D-sale. Atunci de ce le-a publicat?... Nu negăm D-lui Stan puțința de a deveni un bun scriitor pe viitor, dar putem să-l încredințăm, că *pentru momentū* nu e.

Încercările D-sale nu sunt și nici nu puteau fi decât un păcat al tinerețelor. Pe viitor îl sfătuim ca să nu dea la lumină decât opere de acele care nu-i vor fi în detrimentul numelui D-sale de poet.

* * *

Fabule de C. V. Carp. Iași 1881. O broș. de 72 p. Editura Tipografiei Buciumului Român din Iași.

Nu este tot ast-fel și cu colecțiunea de fabule a D-lui

Carp; deschizind broșura te simți în o atmosferă poetică, alături cu un scriitor ghibaciū. D. Carp e poet și poet de talent.

Genul scrierilor D-sale e, Apologul său mai bine zis: *Satira politică sub formă de fabulă*. Gen, destul de greu și intrebuintat la noi de preferință de către Gr. Alexandrescu, pe care gen poetul arată că l'a pătruns și tratat în maestru.

Versificația corectă, afară de mici *excepțiuni*, versul elegant și armonios, pe lângă aceasta o ușurință neimitabilă de-a transporta toate obiceiurile și formalitățile lumii noastre politice în lumea animală.

D. Ex. In. „*Țințarul și harmasarul*“

„Lupul patriot ferbinte,

„Și ministru președinte,

„Foarte s'a scandalizat.

„Părăsind locul îndată

„Cu inima turburată

„Merge direct la senat.

Ca eleganță de versificație și inspirație poetică, putem cita „*Vulturul căzut*.“

Vulturul bizuindu-se în puterea sa, și suindu-se prea sus 'a ametit și a căzut într'o groapă adîncă, stălcit și cu aripele rupte :

„Se uită cu jale și abiea zărește

„A zilei lumină sub un cer senin

„Nime nu-l aude, nime nu-l jălește

„Fără cît ecoul unui trist suspin.

„Cînd din cînd aude cîte-o păsărică

„Vesel ciripind

„Cînd din cînd zărește cîte-o rîndunică

„În aer plutind.

„Până și bondarul,

„Până și țințarul,

„Păn, și sburătorul cel mai umilit

„De cît dînsul este mult mai fericit!

Căderea vulturului—și contrastul între ce-a fost și cea ce este, e admirabil exprimat.

Dl. Carp reușește de minune în tranșițiunea ușoară de la un vers lung la altul scurt—ceea ce nu găsim în Donici care nu are în vedere nici cantitatea.

Între satirele politice sub formă de fabulă, putem cita două mai ales, care sunt cele mai corecte și mai bine inspirate: „Lupul liberal“ și „Leul și miniștrii sei“

Sfetnicii leului sunt, lupul, vulpea și cotoiul:

„Cei cu ghiare înzestrați—“

„Asinul, vaca și capra se țin de partidul gol.“—Aici nu înțelegem ce va să zică „partidul gol“. Se pare a fi umplutură.

„Și la ei ca și la noi

„Cei mici sînt cei în nevoi.

Leul însă văzînd prădăciunile L lupului — îi dă mada t de arest, atunci:

„Lupul tras la judecată și amenințat de leu

„Schimbă-n dată rolul seü:

El devine democrat!

Lecțiunea și sarcasmul trebuie să facă să roșească atîți democrați!...

„Cu stindardul de frăție și cu libertatea-n bot.

„Iată-l deja cel mai sincer, cel mai aprins patriot.“
Ascultați-l cum declamă:

„O, voi epuri! O, voi ciute! O, voi asini! O, voi boi!

„O, voi sărmănele oi!

„O, tu capră îndrăzneată! O, tu cîne năsdraivan

„Ce rușine, ce'n josire! să fiți conduși de-un tiran.

„Libertate!.. Libertate! astă-zi toți suntem egali

„Jos tiranii, jos despoții, trăească cei liberali!

Dacă n'am ști că suntem între animale am socoti că suntem în mijlocul unei lupte electorale!...

Concluzia e cu totul plastică:

„Mulți avem și noi în țară liberali și democrați

„Cari în realitate nu sunt decît hoți mascați

Să trecem acum la „Leul și ministrii sei“

Țăricica leului nu mergea bine:

„Mergea reu, dar reu de tot“

El chiamă sfatul și-î expune în termeni aspri situațiunea țerei:

„Creditul a dispărut

„Ce-am avut tot am pierdut.

El întreabă pe ministri care e cauza acestei nenorociri.

„— Causa-i răspunde lupul, e că-s mulți locuitori

„Colțoși și resvrătitori

„Inamici neîmpacați,

„Anarhiști înverșunați,

„Liberali periculoși

„Cu pronumele de roși.

„Cu gîndul să ne restorne, să pună laba pe noi.

„Intre care mai cu samă pot să vă numesc pe oi...

Și lupul cere voie ca să eie pe samă lui astimpararea

„Acestui neam resvrătitor“

„Cer cuvîntul, zice vulpea, prim-ministrul a uitat

„Găinele și cucoșii sunt cei mai cutezatori

„In fine domniî Cucuși

„Sunt adevărații roși . . .

„—Dați-mi voie, zice mîța am și eu ceva de zis“

Vina se întălege e a șoarecilor:

„Opresiune, tînguire,

„Comploturi, nemulțămire,

„Numai dînșii le scornesc . . .

Leul le dă voie să facă cum vor ști, ca să îndrepte țara:

„Vai! de oi, vai! de cucoși

„Vai! de șoarecii fricoși! . . .

Dar țara merge tot reu—Leul chiamă din nou pe miniștri și după ce îi muștră că planul lor:

„A fost un plan mincinos“
Îi zugrumă și pe ei.

Concluzia nu-i naturală, căci cum zice D-lui, mai sus:

„Și la ei, ca și la noi

„Cei mici sunt cei în nevoi.“

Ca satiră putem cita „*Muerăa și barbatul*” între fablele D-lui Carp găsim multe cari ne-a înveselit copilăria noastră ca: „*Nourul și Valea*“, „*Calul și momița*“, „*Țeranul și Vulpea*“ ect. Majoritatea sunt originale, parte din ele imitațiuni din *Fedru*, *Æop*, și *la Fontaine*.

Desigur nu sunt numai roze în fablele D-lui Carp —găsim și spini—Rozele însă, întrec spini. — Ca defecte găsim:— multe cuvinte franțuzite cari fac să se peardă mult din farmecul poesiei, mai ales acolo unde cuvântul românesc ar fi scos mai bine în relief ideia;— apoi câte-va greșele de metru ca în versul:

„Cu cauza și fără cauza sunt destituiți îndată“

Corect ar fi trebuit: al University Library Cluj

„Cu sau fără de pricină, sunt destituiți îndată.“
Cu toate aceste noi nu putem decît să recomandăm fablele D-lui Carp; fiecare Român e dator să le cetească; regretăm tot odată că, după cum ne spune autorul: o serie de nenorociri, l'a împedecat să cultive o artă pentru care desigur era merit.

Emil.

BEDUINUL RATACIT

P A S T E L.

Pe valea cea întiusă de soare veșnic arsă,
Pe năsișul galbăn, ca piatra de steril
Pe unde'n loc de ploae, din ceriuri foc se varsă
El singur rătăcește, al stepelor copil. . . .

Năsip ș'altă nimică ; 'napoi ca și'nainte ;
În regiunea morței ființe nu trăesc,
Siroco și *Armatanul* acolo locuiesc
Săpînd cu a lor aripi, la călători mormînte . . .

De șese zile umblă flămînd și ars de sete
Își cată-a lui oază, dar calea e perdută.
Năsipul a-nvălît-o cu galbenele-î plete.
„Alah! . . Alah! aibi milă, pe-un credincios ajută!“

Miraju'î dă speranța, el merge mai departe.
De flacără-î sunt ochii și tîmplele îi bat
„Alah! . . Alah se vede că, ast-fel mî-a fost dat
„Să mor fără de vreme, în stepele uscate“

Dar ceriul nu-l ascultă; el trebuie să moară,
Uitat de toți, și singur cu vîntul, cu năsipul
Și nimeni să nu-î știe durerea lui amară
Să nu-î aline setea, să nu-î sărute chipul ! . . .

El cade în săcriul năsipului fierbinte
Deșertul îl primește în spațiosu-i sin !
Siroco și *Armatanul* tot șueră'nainte
Și-ngroapă cu-alor aripi pe mortul Beduin

E. Giordanu

BIBLIOGRAFIE

„*Veniamin Kostache*“ Mitropolit Moldovei și Sucevei.
Epoca, viața și operele sale (1763—1846) de Andrei
Vizanti prof. la univ. din Iași. Discurs cetit la deschiderea
cursurilor de la Univ. de Iași pe anul 1880—81. Iași
1881. Un Vol. de 164 p. Tipografia Buciumului Român
din Iași. In numărul viitor vom căuta să analizăm a-
ceasta lucrare.

„*Comedia Politică în Europa*“ de Daniel Johnson trad. din franț. de A. D. Holban. Tipografia Buciumului Român din Iași. Vuetul ce-a făcut anul trecut aceea stacarteprecum și ideele umanitare și social-politice ce conține ne face s'o recomandăm cetitorilor noștri.

Analiza ce autorul face asupra popoarelor franceze și germane poate, nouă Romînilor, să ne folosească mult.

Vom căuta toate mijloacele posibile ca acest elegant și interesant volum, să fie accesibil tuturor cetitorilor noștri.

Inștiințare

Toți *D-nii* autori sau editori sunt rugați să ne trimată cîte un exemplar din scrierile sau edițiunile *D-lor*, spre a le face cunoscută aparițiunea și da samă despre conținut.

Correspondență.

D-lui S. C. M. în Crg.

- ” Un pumnal ușor
- ” Cu măner de zor
- ” Cu tăiș de dor
- ” Și cu vîrf de-amor.

Vă rugăm să ne dați și nouă adresa magazinului de unde se poate cumpăra un așa de miraculos cuțit.

Redacțiunea.
